

Barntrauma med betoning på frakturer och barnmisshandel

John F T Glasgow, H Kerr Graham. **Management of injuries in children.** 423 sidor. London: BMJ Publishing Group, 1997. Pris £38. ISBN 0-7279-0925-8.

Recensent: Sten Christerson, överläkare, barn- och ungdomskliniken, Regionsjukhuset, Örebro

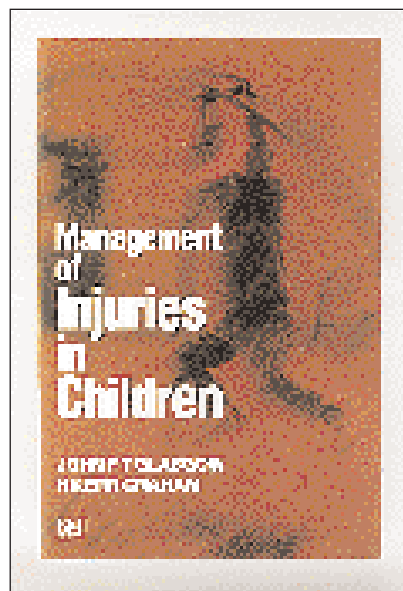
De senaste åren har ett flertal böcker inriktade på barntrauma utkommit. Den ökande kunskapen om det lilla barnets annorlunda fysiologiska förutsättningar och reaktioner på trauma är en orsak, en annan är den stora mortalitet och antal sjukhusdagar barnolycksfall orsakar. Många anser att svåra barntraumafall bör skötas på speciella mottagningar/sjukhus med tränad personal för att minska mortaliteten hos de barn som avlider efter ankomsten till sjukhus. De flesta gör detta till följd av hypoxi eller ischemi, som bör kunna undvikas.

John F T Glasgow och H Kerr Graham, från Belfast respektive Melbourne, är författare till denna bok om handläggning av skador på barn. Boken indelas i kapitel om epidemiologi, initialt omhändertagande, skallskador, blåmärken och skrapor, brännsår, lacerationer, frakturer, fysisk barnmisshandel, prevention, rättsintyg och akuta livräddande åtgärder.

Föredömligt om initial bedömning och handläggning

Av första kapitlet om epidemiologi framgår att i Storbritannien utgör barnolycksfall en femtedel av alla inläggningar av barn på sjukhus och orsakar tre dödsfall varje dag. Kapitlet om initial bedömning och handläggning är föredömligt med tydliga beskrivningar av symtom på livshotande tillstånd och detaljerade beskrivningar av akuta åtgärder, ofta i en faktaruta.

I kapitlet om skallskador hävdar författarna å ena sidan att det räcker med enbart skallröntgen efter lindrigt trauma med Glasgow coma score (GCS)

9–14, å andra sidan, längre fram, att datortomografi och konsultation med neurokirurg bör göras vid en GCS <12! Framställningen blir oklar. Risken för intrakraniell blödning ökar dramatiskt vid sänkt medvetande och skallfraktur, vilket framgår senare. Här betonas att frånvaro av papillödem inte utesluter förhöjt intrakraniellt tryck; det är ett sent tecken, som ibland inte kommer ens efter längre tid!

Barnmisshandel är i fokus i kapitlet om blåmärken och skrubbsår. Man tar upp vad som skall väcka den misstanken men också differentialdiagnoser – »blåmärken» på ryggslutet men även i ansiktet (!) kan vara mongolfleck. Sår perianalt kan vara rivmärken av klåda vid springmask, perianal candidos eller manifestation av Mb Crohn.

Tyngdpunkt på frakturläran

Brännskador och lacerationer får särskilda kapitel, men bokens tyngd finns i frakturläran med de speciella förhållanden man måste känna till om det växande skelettet. Barnets mjuka skelett medför att svåra, viscerala skador i thorax eller bäcken kan förekomma även utan thorax- eller bäckenfrakturer. Innan en halskrage avlägsnas måste man förvissa sig om att både röntgen av halsrygg och neurologisk funktion är normal.

Det goda rådet ges att följa barnet tills båda parter är nöjda – doktorn och föräldrarna. Det gäller såväl barn som haltar eller som haft en fraktur, där till-

växtzonen kan ha skadats med senare felställning som följd.

Vad man saknar i boken är kapitel om thorax-, buk- och urologiska skador. Utförliga sådana finns däremot i de nyligen utkomna »Pediatric trauma» av Arensman m fl 1995 och »Pediatric trauma» av Ford och Andrassy 1994. I dessa böcker är däremot materialet om frakturer sparsamt, så den vetgirige behöver en av dessa samt den aktuella boken.

Kan användas i grundutbildningen

Boken vänder sig till den unga kollegan på distriktsläkarmottagningen eller sjukhusets akutmottagning, den kan användas i grundutbildningen och har även intresse för barnläkare i öppen och slutenvård. (Barnläkare bör kanske intressera sig mer för traumafall i samarbete med kollegerna inom kirurgi, ortopedi, anesthesiologi). Bildmaterialet och de korta sjukhistorierna som illustrerar framställningen är utmärkt. Boken lider dock av en viss övertydlighet, och upprepningar förekommer rikligt – delvis av didaktiska skäl. För det fortsatta handläggandet av svåra skador räcker dock inte denna bok. •

Helhetssyn på tobaksfrågan

Kristina Pellmer, Bengt Wramner. **Tobaksbruk – förekomst, effekter och förändringsmöjligheter.** 178 sidor. Lund: Studentlitteratur, 1997. Pris 322 kr. ISBN 91-44-00392-7.

Ann Post, Hans Gilljam. **Tackla tobak. Tobaksavvänjning och tobakskunskap – en handbok i praktiskt folkhälsoarbete.** 156 sidor. Lund: Studentlitteratur, 1997. Pris 269 kr. ISBN 91-44-48301-5.

Recensent: Per Neander, leg läkare, Läkargruppen, Örebro

Författarna till »Tobaksbruk – förekomst, effekter och förändringsmöjligheter» har lång erfarenhet av tobaksfrågan i flera perspektiv. Därför är det med intresse jag läser boken.

Ämnet är egentligen mycket stort,

men författarna har lyckats koncentrera sin framställning till det viktigaste.

I den första delen om förekomst behandlas tobakens historia och tobaksbrukets utbredning i Sverige och internationellt.

I den andra delen diskuteras de medicinska effekterna av rökning, snusning och passiv rökning samt samhälls-ekonomiska effekter.

Den tredje och avslutande delen handlar om förändringsmöjligheter och sätter in tobaken i ett folkhälsosammanhang. Denna del känns ny och klagörande. Författarna diskuterar den ständiga kampen mellan tobaksindustrins ekonomiska intressen och folkhälsan.

»Tackla tobak» – praktisk handbok

Boken riktar sig till utbildningar av personal inom hälso- och sjukvården, folkhälsoarbete, skola, arbetsmiljö, massmedia och allmänhet. Den bör också läsas av politiker. Den är aktuell, välskriven, fyller ett tomrum och kan varmt rekommenderas till alla som på något sätt kommer i kontakt med tobak.

Bra och praktiska råd för tobaksavvänjning

Ann Post är sjuksköterska, och Hans Gilljam är läkare vid Centrum för to-

baksprevention vid Huddinge sjukhus. Båda har lång praktisk och teoretisk erfarenhet av ämnet.

De börjar med att sätta in tobaksfrågan i ett större sammanhang, där tobaken utgör vårt största folkhälsoproblem som förtjänar ett större intresse från flera aktörer. Vidare förklaras sjuksköterskans och läkarens roll i det tobakspreventiva arbetet.

Därefter diskuteras nikotinberoende, medicinska skadeverkningar samt vinster med rökstopp. Boken innehåller också många bra och praktiska råd i tobaksavvänjningen. Den avslutas med ett avsnitt om tobak som folkhälsofråga och om tobakspolitik.

För hälso- och sjukvårdspersonal

Författarna vänder sig till hälso- och sjukvårdspersonal som arbetar med tobaksavvänjning, och den bör vara kurslitteratur i grund- och vidareutbildning inom hälso- och sjukvården. Även andra som kommer i kontakt med tobaken har glädje av boken. Jag vill varmt rekommendera den. •

En insyn i psykopatens och offrens värld

Alv A Dahl, Aud Dalsegg. **Sjarmør og tyrann. Et innsyn i psykopatenes og ofrenes verden.** 233 sidor. Oslo: Tano Aschehoug, 1997. Pris 248 nkr. ISBN 82-518-3455-4.

Recensent: Ulla Söderström, allmänläkare, Umeå.

Författare till denna nyutkomna bok är Alv A Dahl, professor i psykiatri vid Oslo Universitet, och medicinjournalisten Aud Dalsegg. Boken är i första hand skriven för personer som i sin yrkesverksamhet kommer i kontakt med psykopater – anställda inom hälso- och sjukvård, socialvård, kriminalvård, polisväsende och domstolar.

Författarna betonar vikten av en tydlig definition av begreppet psykopat eftersom det, då det används i var mans mun, också tillskrivs den betydelse som

talaren lägger in i den. Man menar att om ordet psykopat används som karaktistik av en person i officiella sammanhang, bör det ha en definierad innebörd.

Kännetecknande karaktistika

Författarna går igenom de karaktistika som kännetecknar en psykopat, olika diagnossystem och dessas olika kriterier samt gränslandet mot andra psykiatriska diagnoser. Man berör begreppet historik, orsaksfaktorer och sjukdomsutveckling, betydelsen av såväl arv som miljö. Man lägger stor vikt vid att diskutera hur man från omgivningens sida kan förstå och bemöta en psykopat samt i vad mån medikamentell och psykoterapeutisk behandling kan ges och vilka resultat som kan förväntas.

Många personer berörs

När man talar om psykopater undgår man inte att också tala om de personer i deras omgivning, make/maka, barn och arbetskamrater som till att börja med charmerats av hans/hennes utstrålning och positiva sidor för att senare drabbas av vederbörandes självupptagenhet, bristande aggressionshämning, lynnighet och totala oförmåga till empati.

Författarna menar att ca 2,5 procent av den vuxna befolkningen lider av psykopati, och att sannolikheten för var och en att komma i kontakt med en psykopat är stor. De finns som chefer, vänner, släktingar och makar. Det är därför viktigt att förstå vilka problem som kan uppstå omkring dessa människor och hur de skall kunna hanteras antingen man är hustru eller representant för den barnavårdande myndigheten.

Fallbeskrivningar levandegör texten

För mig som inte tidigare läst något om psykopati har boken varit mycket intressant, om än i vissa stycken väl detaljerad, exempelvis när det gäller de olika diagnossystemen. Det förekommer också en del onödiga upprepningar. Bortsett från de språkliga bekymmer man av och till kan ha med det norska språket är boken överskådligt uppställd och lättläst. Många målande fallbeskrivningar levandegör texten, och jag tror att boken väl fyller sin plats för den målgrupp man riktar sig till. •